

מקוואות א, ז, ור"ש שם תוס' כאן ע"פ נזיר לה, א). ולענין טבילת כלים שנקנו מגויים, יש סוברים שמהתורה צריך להטבילם בארבעים סאה (תוס' ע"ז עה, ב ד"ה מים, וראשונים נוספים), ויש סוברים שרק מדרבנן צריך להטבילם בארבעים סאה (מרדכי ע"ז תתנט, וראשונים נוספים).

וממשמעות הסוגיא כאן נראה שפסול מים שאובים למקוה אינו אלא מדרבנן, ואפילו מקוה שכולה שאובים כשרה מדאורייתא (ראה תוס' ד"ה אלא, וכן דעת הרמב"ם מקוואות ד, ב), אולם יש סוברים שמקוה שכולה מים שאובים פסולה מדאורייתא (דעת רשב"ם ור"ת בתוס' ב"ב סו, א ד"ה מכלל). ■ להלכה, מקוה שכולה או רובה מים שאובים, פסולה מהתורה [כדעת רשב"ם ור"ת], ולכן פסולה אפילו באופן שיש ספק בדבר, אבל אם רק מיעוט המים שאובים, אינה פסולה אלא מדרבנן, ולכן כאשר יש ספק אינה פסולה (רמ"א י"ד רא, ג). ויש סוברים, שאפילו מקוה שכולה מים שאובים אינה פסולה אלא מדרבנן [כדעת תוס' כאן והרמב"ם] (ראה ש"ך שם, יז, בדעת הש"ע, וכן הביאור הגר"א שם, כג, הביא דעה זו).

אבל לא הוי רביעית טמאין. שמשקים מקבלים טומאה מהתורה אפילו בשיעור כל שהוא, למרות שאין מטמאים אחרים עד שיהא בהם שיעור רביעית (רש"י, וראה ביאורנו לעיל יד, א ד"ה דקא). ויש סוברים, שרק משקים של תרומה או קדשים נטמאים מהתורה בשיעור כל שהוא [אבל שאר משקים נטמאים רק ברביעית] (ראה ר"ש מכשירין ו, ז, בדעת רש"י ע"ז א, לא).

למימרא דסבר רבי יהודה טומאת משקין לטמא טומאת כלים דאורייתא, ולכן הוא מחמיר בספק טומאה של משקים לטמא כלים (רש"י). שאין לפרש שהטעם שמחמיר רבי יהודה הוא משום שאפשר להטבילם במקוה ונחשב לדבר שיש לו מתיירין שספיקו אסור, שרק בדברים שאפשר להשתמש בהם פעם אחת בלבד, כדוגמת מאכלים, מחמירים בהם כשיש להם מתיירים, משום שאנו אומרים 'עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר', אבל בדברים שאפשר להשתמש בהם פעמים רבות כמו בכלים, אין מחמירים בהם אפילו כשיש להם מתיירים, שלא שייך כאן סברת 'עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר', שהרי הוא חפץ ליהנות מהם גם עכשיו וגם לאחר זמן (נמוקי הגרי"ב, ראה שם שצ"ח לדברי הצ"ח שכתב סברא כעין זו, אולם ראה רעק"א עירובין לה, א שהוכיח מדברי הש"ך י"ד קב, ח שאינו סובר כן).

פרה ששיתתה מי חטאת בקשרה טמא. ממי החטאת שהם מטמאים (רש"י), ודוקא לאחר שחיתתה בשרה טמא, שאילו בחייה, אין בעלי חיים מקבלים טומאה (תוס' רבינו פרץ).

בקרקע טהורין. שחכמים השאירו את דין המים שבעזרה כדין תורה (רש"י). אכן, יש להסתפק האם השאירו את דינם לגמרי כדין תורה שיהא אפשר גם לטהר בהם מחטים וצינוריות, או שרק לענין טומאה השאירו אותם כדין תורה, אבל לענין מקוה אין מטבילים בהם כשהם פחות מארבעים סאה [כדין מים שמחוץ לעזרה (כמו שיתבאר להלן ד"ה דחזי)] (דבר שמואל).

אמר רב פפא וכו'. **הקדמה:** רב פפא בא לחלוק על מה שהיה פשוט בסוגיא עד כאן, שטהרת משקים של המקדש [ב'י מטבחיא' או 'ב'י מדבחיא'] נוהגת רק לדעת הסוברים שאין טומאה למשקים מהתורה אלא מדרבנן, שמשום כך ניתן לומר שבמשקים אלו לא גזרו (וראה צ"ח [אות קב], הטעם שהובאו דברי רב פפא רק בשלב זה של הסוגיא).

ואי הלכתא היא מה לי בכלים מה לי בקרקע, שהלכה למשה מסיני יכולה לטהר גם משקים שבכלים שטומאתם מדאורייתא (רש"י), וכמו כן היתה יכולה הגמ' להקשות שאין צורך בהלכה למשה מסיני לטהר מים שבקרקע שאינם טמאים כלל מהתורה (רש"י).

קשיא. שנדחו דברי רב פפא שאמר את דבריו כאשר לא היה זכור את המשניות הללו (רש"י). ויש סוברים, שלא נדחו דבריו, וכמדויק בלשון הגמ' שהניחה ב'קשיא' ולא ב'תיובתא' (ורבנו חננאל, וכן פסק הרמב"ם טומאת אוכלים י, טז, שטומאת משקין דאורייתא, והלכה למשה מסיני שביטל מטבחיא טהור. וראה ביאור הדברים בצ"ח אות קה).

לא שנו אלא מים אבל דם לא, שדם מקבל טומאה מדאורייתא בין כשהוא בכלים ובין כשהוא בקרקע (רש"י), ואף שמדובר כאן על דם קדשים, הרי גם דם קדשים מקבל טומאה מדאורייתא, שדוקא לענין 'הכשר' אין דם קדשים נחשב כמים ואינו מכשיר [כמבואר לעיל (טז, א)], אבל לענין טומאה הרי הוא מקבל טומאה (מהרש"א), שגדר דם קדשים הוא שאין לו דין של שבעה משקים [וכפי שנלמד לעיל שדם קדשים שאינו נשפך כמים אינו נחשב משקה], ולכן אינו מכשיר, שהרי רק שבעה משקים מכשירים, אבל לענין טומאה כל המשקים מקבלים טומאה (ח' רבי שמואל י, ב בדעת רש"י, וכדעת הראב"ד פסולי המוקדשין א, לו). ויש מפרשים, שדם קדשים אינו מקבל טומאה כשם שאינו מכשיר, וכוונת הגמ' כאן לדם חולין או לדם קדשים פסולים (תוס' ד"ה אבל, וכדעת הרמב"ם שם), שלדעתם טומאת משקים נוהגת רק בשבעה משקים, וכיון שדם קדשים אינו נחשב דם, ממילא אין נוהגת בו טומאה (ח' רבי שמואל שם).

החזי להטביל ביה מחטין וצינורות, מדאורייתא, אבל מדרבנן גם טבילת כלים צריכה מקוה של ארבעים סאה (כמבואר במשנה

המשך מעמוד קודם

בגדר 'מכאן ולהבא ולמפרע', שמכאן ולהבא נחשבים המשקים האלו כטמאים משהיה ראשונה שנגעה בהם הטומאה, ולכן אם הם נוגעים כעת במאכלים אחרים, נטמאים אותם המאכלים (ראה דבר שמואל והוספות בסוף הספר מהגר"ז שלמה פישר).

לפרש שחלה עליהם טומאה מכאן ולהבא, שהרי ביציאתם החוצה לא נתחדשה להם סיבת טומאה חדשה (דבר שמואל, ע"פ רש"י ד"ה טהורין). אכן, אין זו טומאה למפרע ממש, ולכן אם נגעו המשקים במאכלים לפני יציאתם, אין מטמאין אותם למפרע, אלא הרי זה